

De paperback-editie van *Wereld in woorden* presenteert aan de binnenzijde van voor- en achterflap in zes kolommen een aantal jaartallen tussen 1300 en 1400 die in het boek figureren, en met elkaar nagenoeg de hele eeuw bestrijken. Deze jaartallen zijn een selectie uit de vele in het boek. Ten gerieve van gebruikers van de gebonden editie – die de kalender moeten missen - en voor hen die meer willen weten volgt hier het complete dossier.

1300 Bankiersfamilie Adorno uit Genua vestigt zich in Brugge; geboortjaar Guillaume de Machaut († 1377); fragmenten *Vlaamse Rose*; hevige overstromingen van de Maas (november)

1301 Melis Stoke, *Rijmkroniek van Holland*

1302 Duizenden Franse soldaten afgeslacht tijdens de Brugse Metten (18 mei); Guldensporenslag (woensdag 11 juli)

1303 Beleg van Zierikzee door graaf van Vlaanderen; bevolking van Ieper trekt naar de Hallen en vermoordt schepenen (29 november); eerste Heilig Bloedprocessie in Brugge; Robert Mannyng, *Handlyng synne*

1304 Een oorkonde bepaalt dat kluizenaar Jan van den Bossche zich mag vestigen in een voormalig jachthuis van de Brabantse hertog in het Zoniënwood; Jan Yperman wordt in de stadsrekeningen van Ieper voor het eerst aangeduid als *meester Jan*; Lodewijk van Velthem kapelaan te Zichem

1305 Openbare boekverbranding mystiek geschrift van begijn Marguerite Porete; Middelnederlandse recepten in een handschrift met teksten in het Latijn; Heilwig Bloemaerts betreft een woning in Brussel, tegenover het huis van Jan Hinckaert, voogd van Ruusbroec; Schelde dichtgevroren (december)

1306 Ambachtslieden rebelleren tegen hertog Jan II, die ze levend laat begraven in de beemden van Vilvoorde en de rekening naar de stad stuurt

1307 Opstanden in Doornik van wevers en andere handwerkslieden, bevolking hangt gehate belastinginners op; Statuten van Kamerijk verordonneren dat geestelijken zich verre moeten houden van toneelvoorstellingen; 1308 Schelde dichtgevroren (herfst)

1310 Marguerite Porete op 1 juni als ketter verbrand; Jan Yperman koopt een huis buiten de stadspoort van Ieper en schrijft zijn *Cyurgie*; pastoors moeten bijhouden welke parochianen de biecht verzaken

1312 Jan van Boendale vergezelt als klerk de Antwerpse schepen Johannes Willemaerts naar de Brabantse Statenvergadering; Jan Yperman gaat als veldarts mee met Iepers stadsleger

1313 Jan Yperman verhuist terug naar binnen de muren van Ieper; Lodewijk van Velthem pastoor in de gelijknamige plaats (bij Leuven); keizer Hendrik VII vergiftigd door eigen biechtvader

1314 Abdij Herne gesticht, als eerste kartuizer klooster in de Lage Landen; Jan van Boendale de best betaalde schepenkerk van Antwerpen

1315 *Borchgravinne van Vergi* voltooid (24 mei); in Brugge krijgen de Engelsen hun eigen Waag; maandenlange regens in de zomer; Velthem voltooit de Vierde Partie van de *Spiegel historiael* (3 augustus)

1316 *Annus horribilis* (Europees rampjaar); Vlaanderen verliest 10 procent van zijn bevolking (hoogste cijfer van Europa); Velthem krijgt met Pinksteren helse pijn aan zijn ogen maar voltooit toch het zesde boek van de Vijfde Partie van de *Spiegel historiael* (14 augustus)

1317 Jan van Ruusbroec priester gewijd; Johannes XXII veroordeelt de alchemie bij pauselijke bul

1318 Jan van Boendale biedt de derde versie van zijn *Brabantsche yeesten* aan aan hertog Jan III van Brabant; ridderroman *Florimont* vertaald

1320 Brussel kent al 10 stadsscholen

1320 Franse origineel van *Cassamus*; Nederlandstalig lunarium bijgeschreven achter de *Ars amatoria* van Ovidius

1322 Jan van Boendale, *Korte kroniek van Brabant*; opstanden in Brugge

1324 Jan van Boendale, best betaalde ambtenaar van Antwerpen, reist naar Brussel, Gent, Male, Aardenburg, Sint Niklaas en Brugge

1325 Het generaal kapittel der Dominicanen spreekt vanuit Venetië zijn zorg uit over de broeders in *Teutonia*; proces tegen meester Eckhart in Keulen

1326 Velthem voltooit *Graal-Merlijn* op Witte Donderdag

1327 Jan Yperman legt op kosten van de stad visites af bij *arme liede*

1328 Reusachtige stadsbranden in Alkmaar (25 mei); slag bij de Kasselberg (23 augustus); dominicanen wordt verboden *subtilia* in de volkstaal te behandelen

1329 Meister Eckharts leer na het proces van 1325 veroordeeld door het pauselijke hof in Avignon (27 maart)

1330 *Der leken spiegel* voltooid; stormvloed op kerstavond van Vlaamse kust tot in Alblasserwaard; Brussels werkmansgezin spendeert gemiddeld 30 procent van inkomsten aan brood

1330 Jan Yperman komt voor het laatst voor in de Ieperse bronnen

1331 Prijsstijgingen: 50 procent werkmansinkomen benodigd voor brood

1332 Jan van Boendale voltooit *Jans Teesteye*; Boendale aanwezig bij de wapenschouw van hertog Jans troepen in Heilisseem (april)

1332 Venetië vestigt consulaat in Brugge

1333 tweede versie *Korte kroniek van Brabant* van Jan van Boendale

1334 *Vanden ever*

1335 Brugge kent een filiaal van de Florentijnse zakenbank Peruzzi; Heilwig Bloemaerts schenkt bij overlijden het grootste deel van haar fortuin weg, o.a. voor een nieuw bejaardentehuis in Brussel; Jan van Boendale schrijft in de *Lekenspiegel* over *Hoe dichters dichten sullen*; ondergang van de wereld volgens Velthem († ca. 1320)

1336 'Negen besten' lopen mee in optocht Atrecht; Jan van Boendale treedt voor de stad Antwerpen op als pleitbezorger in een geschil met het kapittel van Onze Lieve Vrouwe over wijnhandel; Edward III van Engeland stuurt gezanten naar Brabant om bondgenoten te maken voor zijn strijd tegen de Franse koning; de Brugse burger Simon de Rikelike sluit zijn archiefboek af

1337 In de Dominicanerkerk in Maastricht worden muurschilderingen aangebracht met scènes uit het leven van Thomas van Aquino; schrijver Lievin bewoont in Gent *tleene husekin*; de Engelse koopman John Goldbeter belandt in de gevangenis in Brugge als gijzelaar in een handelsoorlog tussen die stad en Engeland; weversopstand Gent (Jacob van Artevelde)

1338 Engelse koning Edward III landt met grote vloot in Antwerpen (22 juli) en betreft daar een residentie; Frank van Coudenberg voegt zich bij het gezelschap van Jan van Ruusbroec en Jan Hinckaert

1339 Engelse rekeningen vermelden drinkgeld voor *Johanni le cleric de Andewerpia*; Heinrich Suso schrijft in Konstanz zijn *Horologium sapientiae*

1339 Luxueus Gronings-Zutphens Maerlant-handschrift komt tot stand

1340 Franse vloot verjaagd uit de monding van het Zwin (24 juni); minstreel Herman de Bonghere moet dansmuziek bij beleg Doornik met dood bekopen; Geert Grote geboren

1341 Guillaume de Machaut krijgt een vergulde bokaal van de Hollandse graaf Willem IV

1342 Aardbeving in Holland, tot in Gent gevoeld (2 januari); reusachtige stadsbranden in Mechelen

1343 Ruusbroec c.s. verruilen centrum Brussel voor Zoniënwood; Thomas Scellinck voltooit het *Boec van surgien*

1344 De Engelse natie sticht in Brugge een eigen, aan Thomas Becket gewijde, kapel; in Antwerpen woont Jan van Boendale in de straat die thans Sudermanstraat heet; Jan van

Leeuwen treedt in bij Jan van Ruusbroec; Hollandse graaf Willem IV trekt ten oorlog tegen Friesland

1345 Hostiewonder in Amsterdam; Jacob van Artevelde, leider van het Gentse verzet tegen de Franse koning, overlijdt op 22 juli

1346 Boendale schrijft *Boec vander wraken*

1347 Eerste grote pestepidemie breekt uit

1349 Intocht flagellanten in Brugge; joden uitgeroeid in Brussel en Leuven; mysticus Jan van Leeuwen kust bijna een vrouw op de mond

1349 Vanuit het Rijnland arriveren in augustus tweehonderd flagellanten in Brugge; paus Clemens VI (Avignon) verbiedt bij bul van 20 oktober de manifestaties van de flagellanten

1350 In Straatsburg leest een bankier Ruusbroecs *Brulocht*; Jan van Ruusbroec en de zijnen nemen de regel van Augustinus aan; koning Magnus II van Zweden spreekt over de pest: 'Vanwege de zonden der mensheid heeft God de wereld gestraft met deze grote vergelding'; in Deventer verliest Geert Grote op tienjarige leeftijd zijn beide ouders aan de pest

1351 Willem Jordaens treedt in in het klooster te Groenendaal; vermoedelijk sterfjaar van Jan van Boendale; zeeslag bij Zwartewaal tussen Hollandse gravin Margaretha van Beieren en haar zoon Willem V

1356 Het reisverhaal van Jan van Mandeville verschijnt; Jan van Leeuwen begint aan een tekst over de twaalf tekens van de dierenriem; begin van de Brabantse successieoorlog tussen twee dochters van hertog Jan III; geboortjaar Jan van Schoonhoven († 1432)

1357 Johannes Boen, hoogopgeleide priester van de parochiekerk in Rijnsburg, schrijft een traktaat over motetten; kartuizer van Herne voltooit vertaling *Gulden legende* (9 januari)

1358 Bij opstand in Gent doen zelfs vrouwen als rebellen mee (Europees unicum)

1358 De Brugse magistraat staat de Venetianen speciale handelsprivileges toe; overlijdensjaar begijn Geertrui van Oosten; de rekeningen van de Hollandse grafelijkheid maken een aantal keren melding van *Augustijnken den seggher*; Brussel krijgt door toedoen van twee rijke burgers een gratis school voor arme kinderen; in Deventer spelen ook meisjes toneel, de vroegste vermelding van dien aard in Europa; eerste vermelding van Jan Dille als dichter-spreker; graaf Albrecht deelt op kerstavond gouden broches met parels uit aan *vrouwen ende joncfrouwen*; vermelding van 'dichteres-spreekster' Trude van Nijmegen

1359 Opstanden in Ieper; vermoedelijk geboortjaar van Johannes Brinckerinck († 1419)

1360 Kartuizer Herne voltooit eerste stuk van Bijbelvertaling (12 januari); vermoedelijk geboortejaar van Hendrik Mande († 1431); nieuwe pandemie van de pest; spreker Jannes Bot biedt een kroniek van Holland *in eenre rolle ghescreven* aan de jonkheer van Blois aan
1361 Geboortejaar keizer Wenceslas IV († 1419); kartuizer Herne voltooit tweede stuk van Bijbelvertaling (23 juni); in Zuid-Duitsland eerst-bewaarde Nederlandstalige liefdesbrief genoteerd

1362 Heer Jan van Blois heeft een fluitspeler, een schalmeispeler en een bombaardespeler in vaste dienst; in Dordrecht treedt meester Pieter van Breda op voor de gravin van Holland (8 september); Augustijnken spreekt onder meer in Antwerpen en Mechelen

1362 Ruusbroec bezoekt de kartuis Herne

1363 Keurboek van Ieper; sprookspreker Augustijnken door *enen Pruys* in zijn buik gestoken

1364 Grote Sacramentsprocessie in Middelburg (23 mei); opstanden in Doornik; Jan van Blois bezoekt twee keer een toneelspel in Dordrecht

1365 In Brugge vestigt bankier Rapondi uit Lucca een kantoor; twee Brabantse minstreels bezoeken op kosten van hun hertog een conservatorium in Engeland; vermoedelijk geboortejaar van Dirc Potter († 1428); in 's Gravenzande beloont Jan van Blois *ghesellen die daer speelden mitten wilden manne*; Leiden vanuit Utrecht besmet met de pest

1367 Graaf Jan van Blois viert in Schoonhoven Vastenavond met Augustijnken; op 15 juli krijgt Augustijnken geld voor nieuwe zadels voor twee paarden

1368 *Coninc Middach* wordt door zijn Brabantse heer uitgezonden naar het Engelse hof; Johan I van Kleef overlijdt

1369 Driedaags eet- en drinkgelag aan het Binnenhof (januari); Brugge herbergt 140 bordelen; geboortejaar Jean Gerson († 1429), kanselier van de Sorbonne; twee Brabantse minstreels treden op voor de Franse koning (mei)

1370 Hollandse graaf koopt drie diamanten in Brugge, maar stuurt ze terug omdat ze tegenvallen; totstandkoming *Haags Liederhandschrift*; aan het Hollandse hof zingen drie *knechten* het *Liet van Vermof Merdas*; eerst bekende vermelding van de verzekering van een schip tegen gevaren op zee; weduwe Margaretha van Ruweel zet in Brugge het wisselbedrijf van haar man voort

1371 Brand in Grande Chartreuse; abt doorbreekt de stilte en roept de broeders op de boeken te redden (*Ad libros, ad libros!*); eerste vermelding van Claes Heynenzoon (heraut Gelre / Beieren) in de rekeningen van Jan van Blois

1373 Kartuizer van Herne voltooit de vertaling van de regel van Benedictus (13 januari); opvoering in Oudenaarde van *Spel van Strasengijs*

1374 Geert Grote schenkt zijn huis aan de Bagijnenstraat aan de stad Deventer, als vrijwoning voor vrouwen en verbrandt zijn boeken over magische manipulatie in het openbaar op de brink; handschrift met de *Beatrijs* tot stand gekomen

1375 Eustache Deschamps treedt in Brugge op voor de landsheer en biedt tevens werk aan van zijn leermeester Guillaume de Machaut; luxeboek krijgt o.a. fraai geïllustreerde tekst over de dierenriem

1376 In Brugge verrijst een imposant stadhuis

1377 Op terugreis uit Parijs waar hij boeken kocht, gaat Geert Grote langs bij Ruusbroec; overlijdensjaar Guillaume de Machaut; oproerkraaiër Hannin de Werd in Ieper onthoofd bij dreigende staking van ambachtslieden

1378 Jan van Leeuwen overlijdt (5 februari); Schisma in de kerk, pausen in Rome en Avignon

1379 Brabantse schalmeispeleer treedt op voor kroonprins Juan in Barcelona (12 maart); hertog Wenceslas van Brabant verwerft een exemplaar van de reis van Jan van Mandeville in het Frans

1380 Begin Vlaamse burgeroorlog; begin ambtsperiode heraut Gelre (tot 1401); spreker Jan van Mechelen overhandigt een Mariasproke met miniatuur aan hertogin Johanna van Brabant; Gent epicentrum van de strijd tussen Leliaerts en Clauwaerts

1381 Kartuiser van Herne voltooit zijn vertaling van de *Homelie* van paus Gregorius de Grote; kartuizers van Herne moeten vluchten voor de oorlog tussen Lodewijk van Male en het weerspannige Gent; in Den Bosch wordt het Mariabeeld op een altaar geplaatst

Jan van Ruusbroec overlijdt (2 december)

1382 Hertog Wenceslas van Brabant laat zijn slaapvertrek beschilderen met 55 papegaaien; na de genezing van een gezwel aan zijn teelbal schenkt kleermaker Jan uten Winkelen uit Montfoort een kopie van dit orgaan aan Onze Lieve Vrouwe van Den Bosch (12 november); het *Kerelslied*

1383 Eerste vermelding van Willem van Hildegaersberch (5 februari), op 28 december van dat jaar al aangeduid als *meester Willem den spreker*; in Ieper slaan de Engelsen beleg met 75.000 man; kartuiser in Herne voltooit vertaling van woestijnvader Johannes Cassianus; Geert Grote krijgt preekverbod; in Brussel gaat boekhandelaar De Bloc failliet; voor Mariabeeld in Den Bosch geschieden 286 wonderen

1384 Broederhuis Moderne Devotie in Zwolle, stichting van een *domus parva* als kosthuis voor scholieren; kartuiser van Herne voltooit de vertaling van de Bijbelboeken Jesaja, Jeremia en Ezechiël; overlijdensjaar Mechteld van Gelre; Geert Grote op 44-jarige leeftijd overleden

1385 Dubbelhuwelijk van Kamerijk; in de haven van Damme zijn al twintig makelaars in wijnen uit de Poitou actief; in Brugge overlijdt plotseling makelaar Gillis Honin (Egidius?)

1386 Blazers van de Spaanse koning te gast in Brussel; kartuizer van Herne voltooit mystieke geschriften op naam van Bonaventura; Brugge krijgt een *waterhuus* voor de voorziening van drinkwater

1387 Klooster Windesheim gesticht; vertalingen van *Het visioen van Tondalus* en *Het vagevuur van Sint Patricius* tot stand gekomen

1388 In Gent laat brouwer Jan Wasselins liefst 30 Nederlandstalige boeken na; Brusselaar Gijsbrecht Spijsken bezorgt een boek van Suso in Rooklooster (11 maart); kartuizer van Herne voltooit vertaling *Libri IV dialogorum* van Gregorius de Grote (4 november); het heilig bloed van Christus wordt in Brugge overgedaan in de ampul waarin het tot op heden wordt bewaard

1389 Bergen (Mons) heeft een speciale school voor blazers op schalmei en doedelzak

1390 Claes Heynenzoon wordt opperheraut aan het Gelderse hof; Hollandse troonopvolger Willem van Oostervant verheven in Engelse orde van de Kousenband

1391 De Grande Chartreuse dreigt de kartuis van Herne met een zware visitatie; Hollandse troonopvolger genoopt *hommage* te betuigen aan Franse koning

1392 In Gent en Brugge komt het tot gevechten tussen aanhangers van beide pausen; Johannes Brinckerinck rector van het Meester Geertshuis

1393 In Brugge vermaakt Jan van Hulst de hertog en hertogin van Bourgondië; in Holland verbiedt de graaf in de Haagse Hout met stokken te *rommelen in conijnsbergen*; Mariaspelen in Leuven

1394 In Deventer voeren scholieren een passiespel op in aanwezigheid van schepenen en raad; boekenlijst Michiel van der Stoct komt tot stand; Lubert Hautscilt abt van de Eekhoutabdij in Brugge; laatste vermelding van Jan Dille als dichter-spreker; kartuizers van Herne op last van Grande Chartreuse per schip naar Antwerpen gebracht en daar geïnterneerd bij fameus strenge prior

1395 Opvoering van een carnavalsstuk met de naam *her Nyters spil* in Arnhem (23 februari); de drietalige zanger-musicus Martinus Fabri treedt toe tot de Hollandse hofkapel; Windesheim reviseert vertaling kartuizer uit Herne

1396 Opnieuw opvoering van *her Nyters spil*; Jan van Hulst leider van de gezellen die de twaalf apostelen en de vier evangelisten uitbeelden in de Heilig Bloedprocessie; Jan zonder Vrees wordt verlost uit Turkse gevangenschap met een losgeld bijeengebracht door de Brugse bankier Rapondi uit Lucca

1397 Meester Pieter van Breda zingt voor Willem van Oostervant op diens kasteel Le Quesnoy in Henegouwen

1398 Een Hollands leger van ridders, boeren en stedelingen trekt over de Zuiderzee op tegen de Friezen; Lubbert ten Bussche overste in Deventer, na het vertrek van Florens Radewijns naar Amersfoort; pestuitbraak in Deventer, Heer Florenshuis getroffen, Zerbolt van Zutphen overlijdt aan de pest

1399 Graaf Albrecht ontvangt een sproke over de Friezen van een spreker uit Monnikendam; voor Willem van Oostervant spreekt een spreker over de Friese oorlog en ontvangt een vorstelijke beloning; Jan van Brederode verlaat zijn slot in Santpoort om sloop te gaan naar Ierland; dr. Dirc van Delft aangesteld als hofkapelaan van Hollandse graaf (17 december); Jean Gerson leest Ruusbroecs *Brulocht* in Latijnse vertaling; heer Gerrit van Amstel bestelt een handschrift met psalmen en cantica in de Middelnederlandse versie van Geert Grote

1400 Rector Johannes Brinckerinck roept devote zusters bijeen voor zijn grote droom: een klooster stichten op het moerassige landje Diepenveen